

G. E. FLÖGEL. *Prothetische en ethische rehabilitatie*. Inaugurale rede. Juni 1966.

In deze in druk verschenen oratie, uitgesproken bij de officiële aanvaarding van het hoogleraarschap in de prothetische tandheelkunde aan de Utrechtse universiteit, wordt na een inleidende beschouwing over de fysiologische en technische mogelijkheden tot gebitsbehoud en -herstel door middel van kroon- en brugconstructies, gewezen op de fysionomische en bijgevolg niet zelden ook psychologische ontoereikendheid van de (totale) tandvervanging.

Tevens wordt de aandacht gevestigd op de verstorende en cariësbevorderende gevolgen van extractie (migratie en oclusale dysfunctie) welke door een tijdige, zij het niet steeds noodzakelijke, vervanging kunnen worden voorkomen.

Binnen het kader van deze tot de prothetiek behorende, althans gerekende voorzieningen onderzoekt de auteur de mogelijkheid tot het toepassen van brugconstructies in het licht van de geldende voorwaarden bij de ziekenfondsbehandeling, vooral in verband met een indicatie op ethische gronden. De beperking van de sociale gebitsverzorging tot eenvoudige middelen plaatst – zo zegt hij – de practicus vaak voor een gewetensconflict bij zijn streven de tandheelkunst naar beste weten en vermogen uit te oefenen. Zulks met name bij verzekerden die de instandhouding van hun kauworgaan bijzonder op prijs stellen, doch aan de vigerende voorschriften alleen kunnen ontkomen door afstand te doen van hun recht op hulp in ziekenfondsverband.

De schrijver bepleit een herziening van het huidige stelsel van tandheelkundige hulpverlening, waarbij de relatie tussen tandarts en patiënt wordt vrijgemaakt van de beperkende bepalingen. Zulks temeer nu de gestegen welstand menige verzekerde patiënt in staat stelt een deel van de extra-kosten voor eigen rekening te nemen. Door op basis van de dental-mindedness een selectie toe te passen zou voor de ziekenfondstandarts ruimte geschapen worden met betrekking tot de hem toekomende „vrijheid van indicatiestelling”, waardoor de sociale tandheelkunde op hoger plan zou worden gebracht.

Met deze visie heeft de schrijver – zo luidt zijn slotconclusie – de ideële waarden willen omlijnen waarvoor de tandheelkunde zich dient in te zetten om aldus op waardige en waardevolle wijze de gemeenschap te dienen.

Via deze ontvouwing van zijn sociale denkbeelden heeft de auteur voor, wat men zou kunnen noemen, een tandheelkundige élite een mogelijke toegang willen openen tot thans nog uitgesloten (min of meer kostbare) prothetische voorzieningen. Het komt er echter op aan dat, zelfs bij een aanmerkelijke tegemoetkoming van het ziekenfonds, degenen die door bewezen dental-mindedness een moreel recht op deze vorm van gebitsverzorging kunnen laten gelden, tevens de financiële consequenties moeten kunnen dragen inzake hun deel der ermee verbonden kosten. Zal de (wankelende) welvaart dit toelaten? Zo niet, dan staat te vrezen dat met een dusdanig systeem de materiële bevoorrechtiging van een aantal financieel sterkeren onder de (verplicht) verzekerden – want zo zal het gevoeld worden – met de sociale opzet onverenigbaar zal blijken. De rijpende wenselijkheid van een uitbreiding van het verstrekkingspakket is niettemin door deze oratie met studiemateriaal voorzien.

P. H. BUISMAN

J. M. FICK. *Yoghurt en tandcariës. (Experimenteel en epidemiologisch onderzoek naar de cariogene eigenschappen van yoghurt)*. Dissertatie R.U. Utrecht. Zuid-Nederlandsche Drukkerij N.V. - 's-Hertogenbosch 1966.

Het onderwerp van dit proefschrift is ontleend aan ervaringen van de schrijver in eigen praktijk. Bij een aantal patiënten constateerde hij een grote cariësactiviteit, die ondanks zorgvuldige curatieve en hygiënische maatregelen zelfs na een aantal jaren geen neiging tot matiging vertoonde. Voorts trof het hem dat de aantastingen veelal van een enigszins afwijkend type waren, met veelal brede witte, kalkachtige randen en met een voorkeur voor vrije gladde tandoppervlakken. Een voorlopige voedingsenquête gaf reden tot de veronderstelling dat deze cariësactiviteit zou kunnen zijn toe te schrijven aan een frequent gebruik van yoghurt.

Naar aanleiding hiervan ging de auteur bij zijn onderzoeken uit van twee aspecten:

1. bestudering van een mogelijke correlatie tussen frequentie van het yoghurtgebruik en aantal carieuze lesies, door middel van een epidemiologisch onderzoek aan kinderen;
2. bestudering van de mogelijke cariësverwekkende eigenschappen van yoghurt aan de hand van experimenten in vivo en in vitro.

Het onder 1. genoemde onderzoek leidde niet tot positieve bevindingen. Dit betekent overigens niet dat geen causaal verband aanwezig kan zijn. Cariës is immers een multicausale aandoening. Om dus uit een groot aantal voedingsmiddelen, die tezamen één factor in de etiologie van tandbederf vormen, één klein onderdeel, in casu de yoghurt, door middel van een epidemiologisch onderzoek te kunnen lichten, moet dit onderdeel een overheersende invloed hebben. Dit was bij yoghurt niet het geval.

De onder 2. genoemde experimenten in vivo en in vitro leverden diverse aanwijzingen op dat aan yoghurt zeer wel cariësverwekkende eigenschappen kunnen worden toegeschreven.

Ondanks een betrekkelijk geringe retentie aan het tandoppervlak kon een aanzienlijke invloed van de yoghurt op de zuurgraad van de plaque worden geconstateerd. Reeds tijdens het nuttigen van de yoghurt werd de zuurinhoud van de plaque vrij groot; door toevoeging van suiker werd dit effect aanzienlijk verlengd.

In vitro kon met yoghurt heel goed kunstmatige cariës worden veroorzaakt. In enkele etmalen ontstond een witte vlek, waarbij onder een ogenschijnlijk intacte zone van het oppervlak glazuur in oplossing was gegaan (zg. „subsurface decalcification”). Na een week was een caviteit ontstaan.

Definitieve uitspraken omtrent de cariësverwekkende eigenschappen van yoghurt zou een voedingsexperiment van verscheidene jaren bij twee gelijkwaardige groepen personen vergen. De schrijver vestigt er de aandacht op dat het doel van zijn onderzoeken was beperkt tot het bestuderen van het nut van een dussdanig experiment.

Het proefschrift is vanuit een kritische instelling geschreven en kennisneming van de inhoud kan alleszins worden aanbevolen.

Intussen is het werk, nagenoeg ongewijzigd, herdrukt in het kader van de serie Tandheelkundige Monografieën, uitgegeven door G. J. & D. Tholen N.V. te Utrecht. Dit tweede deel in deze serie, eveneens gebonden in linnen band, telt 154 bladzijden, 39 illustraties en 32 tabellen. De uitvoering laat niets te wensen over; de prijs bedraagt f 19,90.

J. B. VISSER

PETER WEISS. *Knochen-, Knorpel- und Zahn-Knochentransplantationen in der Mundhöhle. Eine Tierexperimentelle Studie.* Carl Hanser Verlag München 1966, 90 blz. met 39 afbeeldingen en 2 tabellen. Prijs f 21,65.

Deze monografie begint met een korte inleiding over auto-, homo- en heterotransplantatie van diverse weefsels. Daarna wordt in de eerste hoofdstukken een kort literatuuroverzicht gegeven over bot- en kraakbeentransplantaten in het algemeen, en in het derde hoofdstuk voor de kaak in het bijzonder.

WEISS behandelt hierbij in het kort de theorieën (osteoblastentheorie, metaplasitheorie en inductietheorie) omtrent nieuwvorming van bot. Wat kraakbeen-transplantaten betreft blijkt dat het perichondrium bij de mens geen, doch bij het konijn wel een rol speelt. In tegenstelling tot bot worden vitale auto- en homotransplantaten van kraakbeen niet omgebouwd, doch heterotransplantaten worden volledig geresorbeerd en vervangen door bindweefsel. De bottransplantaten in onder- en bovenkaak werden pas na invoering der antibiotica op grotere schaal toegepast.

Voor eigen onderzoek stonden de auteur alleen konijnen ter beschikking waarbij hij bot- en kraakbeentransplantaten subperiostaal inbracht op de processus alveolaris van de onderkaak tussen knaagtaand en eerste premolaar.

Wat het bot betreft gebruikt hij vers autoplastisch, vers homoplastisch, in Palacos geconserveerd homoplastisch (uit resp. radius en ulna) en eiwitarm (gemacereerd) heteroplastisch (KIELER botspaan) materiaal.

Tevens ging hij het verschil na tussen een al dan niet „angefrischte” corticalis van de onderkaak. Hij zag de beste resultaten met vers autoplastisch bot, hoewel het gesubstitueerde bot altijd ongeveer 1/3 kleiner was dan het transplantaat, daarna volgen KIELER botspaan en op groter afstand vers homoplastisch en in Palacos geconserveerd bot (hij noemt dit de volgorde in biologische waarde).

Ook constateerde hij nieuwvorming van bot in de ruimte tussen processus alveolaris, bottransplantaat en periost, in kwantiteit afhankelijk van de biologische waarde van het transplantaat. Het bedekkende periost zelf vormt doorgaans geen nieuw bot. Het „anfrischen” van het botbed voert tot een geremde bot-nieuwvorming en een verzwakking van dit botbed.

Wat het kraakbeen betreft gebruikt hij vers autoplastisch, vers homoplastisch en in Palacos geconserveerd homoplastisch materiaal uit de oorschelp. Het autoplastisch kraakbeen vergroeit op diverse plaatsen met het bot, terwijl het homoplastisch kraakbeen hiervan altijd door een laagje bindweefsel gescheiden blijft. Tevens treden bij laatstgenoemde transplantaten celdegeneraties en veranderingen van de grondsubstantie op. Het in Palacos geconserveerde kraakbeen blijkt na 6 maanden geresorbeerd en door bindweefsel vervangen.

Tenslotte vermeldt WEISS de resultaten van gecombineerde tand-bottransplantaten welke echter grotendeels tengevolge van ontstekingen verloren gingen. Bij twee wèl ingegroeide replantaten zag hij echter ook wortelresorpties.

Onderzoekingen, zowel bij konijnen als honden gedurende de laatste twee jaar door recensent verricht, gaven minder ontstekingen te zien. Toch lijken ook hier aanwijzingen voor wortelresorptie te bestaan.

De uitvoering der afbeeldingen werkt bijzonder verhelderend en ook de andere onderdelen van de behandelde stof – iedere proef wordt afzonderlijk besproken – zijn op zich zelf duidelijk weergegeven; men mist evenwel een overzichtelijke tabel, waarin de verschillende experimenten met elkaar worden vergeleken.

Bovendien geeft de auteur helaas maar weinig Angelsaksische literatuur; de bronnen waarnaar wordt verwezen zijn overwegend van Duitse oorsprong.

J. HOVINGA

F. L. INGRAM. *Radiology of the teeth and jaws, including dental radiography*. 2nd ed. 1965. E. Arnold Ltd., London, 253 pag., prijs 55 sh.

Dit boek is een goed „leesboek” en kan dienen ter eerste oriëntatie op het gebied van de tandheelkundige röntgenologie.

Behandeld worden: de opwekking van röntgen-stralen, verschillende opname-technieken en het beeld van pathologische processen.

In een werk van circa 250 pagina's kunnen al deze onderwerpen natuurlijk slechts beknopt worden besproken.

Bij het zoeken van een antwoord op een bepaalde vraag zal men daarom beter een meer gespecialiseerd werk ter hand kunnen nemen. Deze noodzaak wordt nog vergroot doordat bijna geen literatuurverwijzingen zijn aangegeven.

De goede leesbaarheid en de 400 afbeeldingen maken het boek, afgezien van de beperkingen, toch tot een aantrekkelijk geheel.

J. VAN AKEN